

Tartu üliool

Tartu Üliõpilaskonol

Tartu üliõpilaskonna tegevus
a. 1938 - 1940. Ülevaade seoses ka-
vatsetavate mandatusliga Üliõpi-
laskonna Esinduses. Rotatorpaljudus

1940.

51.

1

Praegune olukord üliõpilaskondlikus elus sunnib eesti üliõpilasseltside esindajate tegevuses Tartu Üliõpilaskonna Esinduses muudatusi ette võtma. Alama selgitatagu astutava sammu paratamatus üliõpilaskondlik-poliitiliste sündmuste järelalusena.

Alates 1935.a., millal üliõpilaselu reformeerimise küsimused aktuaalsemalt üles tõsteti, on eesti üliõpilasseltsid korduvalt vastavate asutiste tähelepanu juhtinud nendele asjaoludele, mis paratamatult enesega kaasa toovad üliõpilaskonna ja kogu haritlaskonna lõhenemise. Kahjuks ei ole neid seisukohti senini üldse arvestatud. Üliõpilaskonna reform, mis pidi looma tervikliku üliõpilaskonna, on mõjunud hoopis ümberpöörduvalt - praeguse Ülikoolide seaduse üliõpilaskonda puutuva osa ja Üliõpilaskonna Põhikirja kehtimise ajal ei ole võimalik ega mõeldav tervikliku üliõpilaskonna tulemusriikas teotsemine.

Uuele Ülikoolide seadusele rajatud Üliõpilaskonna I Esinduse tegevuse alustamisel 1938.a. mindi Esindusse, et püüda teostada Üliõpilaskonnal lasuvaid ülesandeid selgi määral, nagu seda võimaldas kehtiv üliõpilaskondlik normistik, ning ühtlasi taotella koostöö-aluste leidmist. Tookordsesse üliõpilaskonna Juhatusse oma esindajaid saates lepiti korporatsioonide esindajatega üksmeelselt kokku koostöö aluste suhtes, milleks seltside esindajail olid ja on: rahvusliku, tõeliselt tervikliku ning enesekorralduse alusel teotseva üliõpilaskonna kujundamine. Üliõpilaskonna I Esinduses algatasid üliõpilasseltside esindajad vastavalt kokkulepitud põhimõttele (tõeliselt terviklik, rahvuslik ja enesekorralduslik üliõpilaskond) neid põhimõtteid eitavate seadusosade muutmist.

Koostöö põhialustest järelduvate Ülikooli Seaduse (ÜS) konkreetsete parandusnõuete väljatöötamisel ei pidanud aga korporatsioonide esindajad vajalikuks omi seisukohti säilitada. Parandussoovide enneaegsuse ettekäändel loobuti üldse küsimusi sisuliselt arutamast. Samaaegselt aga muudeti dekreedid korras ÜS nii, et kui varem kuulus Üliõpilaskonna Põhikirja andmine Esinduse võimkonda, siis muudatusega Üliõpilaskonna Põhikirja (ÜP) kehtestamine pärast Haridusministri poolt Esindusele selle väljatöötamiseks antud tähtpäeva möödumist kuulus Haridusm. pädevusse.

Seejuures tinginuks varem kehtinud ÜP vastuvõtmise kord vastastikuseid kokkuleppeid, kuna nõutav poolthääle arv oli 3/4 Esinduse koosseisust.

Uus Ülikoolide seadus lülitab välja üliõpilaskondlikust tööst organiseerimatud üliõpilased, kes moodustavad umbes 40% Tartu Üliõpilaskonnast. Seejuures organiseerimatuil (lüh.orgimatuil) üliõpilastel lasub üliõpilaskonna suhtes kohustusi orgitutege võrdsel määral. ÜS vastava normeringu põhiseadusepärast on tänini selgitamata. Samuti on eeltähendatu kaudu ilmekaimalt rikutud üliõpilaskondliku terviklikkuse põhimõtet.

Üliõpilaskondlike organite funktsioneerimine on seejuures seatud sõltuvusse ebateadlike, väljaspool ülikooli ja üliõpilaskonda seisvate isikute tegevusest.

Eelnimetatu osutub risti vastukäivaks üliõpilaskonna enesekorralduslikele põhimõtetele.

Üliõpilaskondliku terviklikkuse ideed kahjustab "üliõpilaskonvendi" nimetuse tarvituselevõtt üliõpilaskonvendi üldnimetusena. See on sobimatu puhtrahvuslikel kaalutlusil.

Ajal, mil üliõpilaskonna põhikirja valminuna ootas Esinduses kahel lugemisel vastuvõtmist, kuna üliõpilased semestri vaheaja tõttu olid Tartust ära sõitnud, andis Haridusminister üliõpilaskonna põhikirja vastuvõtmiseks kolmepäevase tähtaja.

Enne antud tähtpäeva kokkukutsutud Esinduse koosolek polnud kvoorumil puudusel otsustusvõimeline. Järeldusena kehtestas Haridusminister 23.04.1938. üliõpilaskonna põhikirja, milles vähimalgi määral ei arvestatud Vanematekogu, Ülikooli Nõukogu ega üliõpilasseltside esindajate seisukohti - isegi mitte neid, mille suhtes oli saavutatud üksmeelne kokkulepe.

Üliõpilaskonna põhikirja paljude sisuliste nõuete vastuvõetamatus ning selle kehtestamismenetlus tingisid eesti üliõpilasseltside tagasitõmbumise üliõpilaskondlikust tööst.

Eesti üliõpilasseltside koostöötahet ning tervikliku üliõpilaskonna kujundamise soovi ei arvestatud, nagu ÜP-a väljatõtamise ja kehtestamise käik seda vaidlematult tõestas.

Seltside esindajad astusid tagasi üliõpilaskonna Esindusest kui ka muude organite tööst, et kujunenud olukorras organisatsioonid võiksid sõltumatult hinnata oma esindajate tegevust.

II Esindusse minekul üliõpilasseltsid tunnistasid õigeks oma esindajate tegevuse ning taoteldavad sihid.

Deklareeriti üksmeelselt, et kehtestatud ÜP ei võimalda õiglaselt ja tulemusrikkalt teostada üliõpilaskonna ülesandeid.

Sel põhjusel ei peetud võimalikuks võtta endale kaasvastutust üliõpilaskonna organeis töötamiseks.

Teotsemissihtidena määrateldi:

- 1) Süvendada Üliõpilaskonna tööst osavõtvate isikute ja organisatsioonide arusaamist tervikliku rahvusliku ja enesekorralduse alusel teotseva üliõpilaskonna loomise vajadusest.
- 2) Algatada eelesitatud põhimõtteid eitavate Ülikoolide seaduse ja Üliõpilaskonna Põhikirja sätete muutmist.
- 3) Püüda teostada üliõpilaskondlikku tööd akadeemilise vabameelsuse põhimõtteil ning ellu viia selleks vajalikke muudatusi.
- 4) Astuda samme kehtiva üliõpilaskonventide normaalpõhikirja muutmiseks, et vältida mõningaile organisatsioonile seaduse korras päalesurutavat regressi.
- 5) Kaitsta oma huve ja põhimõtteid selgi määral, kuivõrd seda võimaldab kehtiv üliõpilaskondlik normistik.

Paraku ei toonud II Esinduse töö tekkinud ummikust väljapääsu. Selgus, et tegelikult pole võimalik teostada isegi üliõpilaskondlikke minimaalülesandeid. Seda eriti sellepärast, et Üliõpilaskonna Esinduse korporantidest enamus teotses ühepoolsete seisukohtade hoolimatu ainuõigustuse alusel. Seltside esindajate asjalikke parandusnõudeid ei arvestatud, vaid anti neile enamuse poolt eitav hinnang. Nähtavasti tehti seda ettepanekute esitajate isikute rühmitusliku kuuluvuse järgi. Loomulikult kujunesid üliõpilaskondliku terviku loomise eeldused lõplikult minimaalseiks.

Alates 1939.a. kevadest kuni 1939.a. lõpuni peeti ainult üks Esinduse koosolek. Sellelgi suudeti läbi arutada üksnes mõningad päevakorra punktid.

Aluseks võttes ÜP-a kohaselt avanevat võimalust teostada Esinduse tööperioodi viimasel veerandil ÜP-a muudatusi astusidki S-ide (seltside) esindajad vajalikud sammud. Nõuti Üliõpilaskonna Esinduse koosoleku kokkukutsumist ÜP-a muutmise algatamiseks, sellega nende küsimuste arutamiseks ja lahendamiseks, millistest sõltusid teravad lõhed üliõpilaskondlikus elus.

30.01.1940. kokkukutsutud Esinduse koosoleku päevakorda kuhjas Üliõpilaskonna juhatus kõik need küsimused, milliste lahendamist oleks tulnud aegsasti teostada. Üheksapunktilise päevakorra kolmanda punkti juures korporatsioonide esindajad katkestasid koosoleku, et jätkata sama päeva pärastlõunal otsustamata jäänud küsimuste arutamist.

4

Koosoleku jätkudes selgus, et kohale oli tulnud 18-st S-ide esindajast 16 ning 28-st korporatsioonide esindajast 5. Eelmisel päeval oli viimaseid olnud kohal 22. Nimetatud arvud paljastavad vaieldamatu selgusega korporatsioonide esindajate lubamatu vastutustundetuse. Pidi ju kvoorumi puudumisel pidamata jäänud koosolekul arutatama ÜP-a muutmist, kui vahendit senise lõhestatuse kõrvaldamiseks.

Seejuures on S-ide esindajate põhilisemaks tundeks, et just praeguses rahvuspoliitilises olustikus oleks hädavajalik kõigi üliõpilasringkondade koostöö. Korporatsioonide esindajad aga hävitasid oma tegevusega selle koostöö loomise võimalused.

Sellepärast S-ide esindajate minnes III Esinduse tööle polnud olukord eelmise Esinduse teotsemise vältel paranenud, vaid vastupidiselt raskenenud. Endastmõistetavalt oli nüüd veelgi võimatum kaasa töötada üliõpilaskonna organeis.

Üliõpilasseltside esindajail lasub aga ka Esinduses töötades arvestatav kaasvastutus Tartu Üliõpilaskonna elu kujundamises. Seepärast oleks just praeguses olukorras oluline, et Üliõpilaskonna juhatuse, eriti esimehe ja Üliõpilaskonna Esinduse vahel valitseks täiesti usalduslik koostöö.

III Esinduse esimese koosoleku käigust selgub, et korporatsioonide esindajate seisukohad on vastupidised eeltoodule.

Jäetagu siinkohal puudutamata Üliõpilaskonna esimeheks valitu sisulise sobivuse küsimus. Vastus sellele saab ometi olla ainult eitiv. Tõsiasi on aga, et korporatsioonide esindajad ei pidanud vajalikuks anda Üliõpilaskonna esimehe kohale isikut, kellel oleks koostöö huvides kogu Üliõpilaskonna Esinduse täielik usaldus. See näitab olukordade tõsidusest mittearusaamist. Veelgi segasemaid tundeid tekitab praegune üliõpilaskondlik olukord järgmiste asjaolude silmaspidamisel.

Tartu Üliõpilaskond koosneb umbes 40% organiseerimatutest, 35% korporatsioonide ja 25% Seltside liikmeist. Kehtivast üliõpilaskondlikust korrastusest tingitult saab siis 35%, s.o. 1/3 Üliõpilaskonnast ainumäärava positsiooni. Arvestamata ei saa jätta ka seda, et korporatsioonide üliõpilaskondliku poliitika suhtes ei asu kõik korporatsioonide esindajad pooldaval seisukohal, vaid ainult nende enamus. Järelikult võimaldab praegune olukord valitseva seisundi ühevõrdlikulisele murdosale üliõpilaskonnast.

Kuidas viimane oma ülesandeid on täitnud, selgub küllalda- selt eelesitatust.

5

Esinduste töös järjekindlaks osutunud korporatsioonide esindajate tegevus sunnib paratamatu loogikaga üliõpilasseltside esindjad kõrvale jääma Esinduse tegelikust tööst. Ühepoolne viljak suhtumus teeb üliõpilasseltside esindajate töö ainult viljatuks energia raiskamiseks.

Eeltoodud põhjustest tingitult näevad üliõpilasseltside esindajad Üliõpilaskonna Esinduses esialgu oma ainsa ülesandena üliõpilaskondliku korrastuse muutmise teostamist vastavalt avaldatud seisukohtadele.

Seejuures üliõpilasseltside esindajad jäävad edasi üliõpilaskonna Esinduse liikmeiks. Seekaudu tahetakse säilitada võimlust alati astuda aktiivsesse tõe, kui võetakse kaalumisele üliõpilaskondliku lõhestatuse põhjuste kõrvaldamine.

Ei peeta vajalikuks võtta osa muudest Üliõpilaskonna Esinduse koosolekutest kui ainult nendest, millistel arutatakse ning teostatakse kehtiva üliõpilaskondliku korrastuse muutmist.

Üliõpilasseltside esindajad avaldavad kahetsust üliõpilaskondliku olukorra selliselt suunatud ja sunnitud kujunemiskäigu suhtes.

Eriti hukkamõistet^{av} on see praegu, kus just üliõpilaskonnal meie riigi võrsuva juhtkonna taimelavana on täita suuri ülesandeid oma rahva ja riigi vastu.

On vaieldamatu, et senise olukorra kestmine kõigutab ohtlikult avalikkuse häätahtlikku suhtumist üliõpilaskonda. See kardetakse väljavaade tohiks tõstatada Esinduse enamusrühmas senise poliitika muutmise küsimuse.

Üliõpilasseltside esindajad loodavad, et kõik üliõpilaskondlike küsimuste arutamiseks pädevad organid astuvad kiiresti ja radikaalselt samme praeguse vastutustundetult kujundatud ebaloomuliku olukorra lõpetamiseks.

Seltside esindajate nimetatud teotsemissihtide saavutamiseks loodetakse kaasa aitavat ka avalikku arvamist, et kõige peatsemalt võimalduks tõeliselt tervikliku, rahvusliku ja enesekorraldusliku üliõpilaskonna sünd.